

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท

ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา มีประวัติว่า นางผึ้ง ได้นำส้มโอมาปลูกบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตตำบลคู้สำเภา อำเภอมโนรมย์ และตั้งชื่อว่า “ขาวแตงกวา” ซึ่งได้รับการรับรองพันธุ์จากกรมส่งเสริมการเกษตร ให้เป็นพันธุ์ส้มโอประจำท้องถิ่น ส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท (Chainat khaotangkwa pomelo) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Citrus macima Merr. Cv.khao Taeng Gua ปัจจุบันได้ขยายพันธุ์ปลูกไปทั่วจังหวัด ในลักษณะสวนไม้ผลเชิงธุรกิจ และยังสามารถจำหน่ายส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาไปยังจังหวัดต่างๆ เกือบทั่วประเทศ นับเป็นผลไม้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นสมบัติคู่เมืองชัยนาท โดยสร้างชื่อเสียงและรายได้ให้แก่เกษตรกร จังหวัดชัยนาท โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำท่าจีน บริเวณอำเภอเมือง อำเภอมโนรมย์ และอำเภอสรรคบุรี มีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มทั้งหมด ส่วนอำเภอวัดสิงห์ อำเภอหันคา กิ่งอำเภอหนองมะโมง และกิ่งอำเภอเนินขาม มีสภาพเป็นที่ราบลุ่มที่ดอน ลักษณะเป็นลูกคลื่นลาดสลับเป็นบางแห่ง ดินมีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง 5.5 - 7.5 นอกจากนี้ในจังหวัดชัยนาทได้มีพื้นที่ที่มีต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า ชาวบ้านเรียกว่า “ที่มีน้ำไหลทรายมูล” ซึ่งพบบนสันดินริมลำนํ้าเก่าและเนินตะกอนรูปพัด มีพื้นที่ราบเรียบถึงลูกลอนลาด โดยพบมากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ไม่เป็นดินเหนียวหรือดินทรายเกินไป ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง เป็นเขตที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ ซึ่งเป็นสภาพที่เหมาะสมกับการปลูกส้มโอขาวแตงกวา

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา จังหวัดชัยนาท โดยใช้ชื่อว่า “ส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท” เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2549 โดยนายวินัย ขำกล้า ประธานชมรมไม้ผลจังหวัดชัยนาท ได้ยื่นขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา ลักษณะเด่นที่ชมรมไม้ผลจังหวัดชัยนาทให้รายละเอียดในการยื่นขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะทางกายภาพของส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท คือ รูปทรงกลมแป้น ไม่มีจุดก้น ผลปานจนถึงเว้าเล็กน้อย เปลือกผิว สีเขียว ผิวเรียบค่อนข้างเป็นมัน ต่อมน์้ำมันละเอียด เมื่อแก่เต็มๆ ต่อมน์้ำมันจะห่าง และมีขนาดใหญ่ขึ้น เปลือกชั้นในสีขาวหนาประมาณ 1.8 - 2.7 เซนติเมตร เนื้ออยู่ในลักษณะเปื่อยก้นแน่นไม่แตก แกะออกง่าย กุ้งนิ่ม แห้ง มีสีครีมสดในเป็นเงา หรือสีขาวอมเหลือง บางครั้งอาจพบสีชมพูเรื่อๆ เล็กน้อย ขึ้นอยู่กับอายุของต้นส้มโอ รสชาติ หวานแหลม อมเปรี้ยวเล็กน้อย ไม่ฉะฉาน ไม่มีรสขมติดลิ้น

สถานการณ์การผลิตและการตลาด

ปี 2564 จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ปลูกส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท 2,394 ไร่ มีพื้นที่เก็บเกี่ยวได้ 1,438 ไร่ เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 17,795 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท, 2564) ในช่วงที่ผ่านมา ผลส้มโอขาวแตงกวาชัยนาทคุณภาพมีราคาขายส่ง 30 - 50 บาทต่อกิโลกรัม การปลูกส้มโอขาวแตงกวาชัยนาทปลูกได้ทั้งที่ลุ่มและที่ดอน โดยปลูกเป็นร่อง ระยะปลูกระหว่างต้นในพื้นที่ลุ่มประมาณ 7×7 เมตร ในพื้นที่ดอน

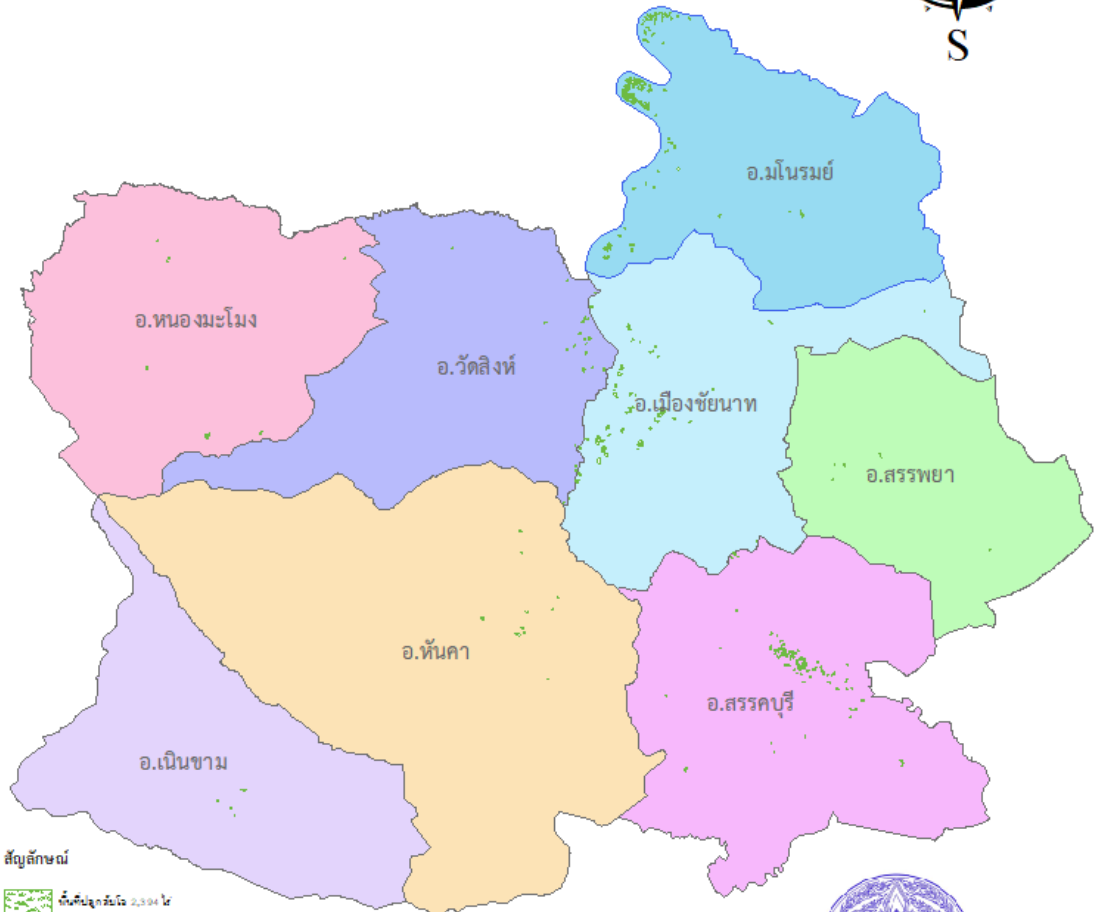
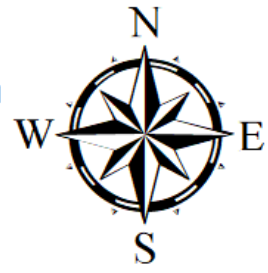
ประมาณ 6x6 เมตร ตัดแต่งกิ่งและควบคุมทรงพุ่มของต้นส้มโอตามความเหมาะสม ให้แสงแดดส่องถึงภายในทรงพุ่ม ให้อยู่ตามระยะพัฒนาและตามความต้องการของพืชเพื่อเพิ่มความหวาน ให้น้ำในตอนเช้าโดยเฉพาะเมื่อต้นส้มยังเล็ก หากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลจำเป็นต้องให้น้ำทุกวันประมาณ 15 วัน หรือจนกว่าจะตั้งตัวได้ ต้องรดน้ำอย่างสม่ำเสมอและงดการให้น้ำเป็นระยะเวลาหนึ่งในช่วงเมื่อต้นส้มโอใกล้ผลิติดอก (หากต้นส้มโอแสดงอาการขาดน้ำ ใบห่อ จิ้งให้น้ำ) เมื่อติดดอก จึงเริ่มให้น้ำใหม่ที่ละน้อยและงดการให้น้ำอีกระยะเวลาหนึ่งก่อนเก็บผล ห่อผลเมื่ออายุ 75 วันขึ้นไป และเปิดถุงที่ห่อก่อนเก็บเกี่ยว 7 - 10 วัน เพื่อให้ผิวผลรับแสงแดด ป้องกันการทำลายผลจากศัตรูพืช ผลผลิตปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง อีกทั้งทำให้ผิวผลสวยตามความต้องการของตลาด ส้มโอควรปลูกต้นฤดูฝน หากมีระบบชลประทานสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ส้มโอปลูกได้ตลอดทั้งปี ใช้เวลาประมาณ 4 ปี จึงจะเริ่มเก็บผลผลิตได้ โดยทั่วไปแล้วจะออกดอกและติดผลในปริมาณมากอยู่ 2 ช่วง ได้แก่ ดอกที่ออกเดือนธันวาคม - มกราคม จะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน เรียกว่า “ส้มปี” และดอกที่ออกเดือนสิงหาคม - กันยายน จะเก็บเกี่ยวประมาณเดือนมีนาคม - เมษายน เรียกว่า “ส้มทวาย” ผลผลิตโดยเฉลี่ยประมาณ 40 - 70 ผล/ต้น/ปี ขึ้นอยู่กับอายุของต้นส้มโอ โดยเกษตรกรได้มีการปลูกส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทรอบคลุมทั้ง 8 อำเภอ รายละเอียดตามตารางที่ 3.1

1 ข้อมูลพื้นฐานส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทรอบคลุมของเกษตรกร ปี 2564

อำเภอ	จำนวนเกษตรกร (คน)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ปริมาณผลผลิต ทั้งปี (ตัน)
เมือง	53	569	387.25	4,790
มโนรมย์	229	877	489	6,050
วัดสิงห์	42	167	50	620
สรรพยา	25	151	138.75	1,719
สรรคบุรี	110	301	301	3,725
หันคา	52	209	31	384
หนองมะโมง	5	88	41	507
เนินขาม	22	32	-	-
รวม	538	2,394	1,438	17,795

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท, 2564

แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกส้มโอขาวแตงกวา จังหวัดชัยนาท

สัญลักษณ์

พื้นที่ปลูกส้มโอ ๒๕๖๔-๖๕

ขอบเขตการปกครอง

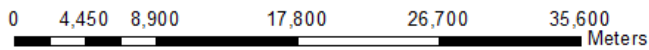
AMPHOE_T

- อ.มโนรมย์
- อ.วัดสิงห์
- อ.สรรคบุรี
- อ.สรรพยา
- อ.หนองมะโมง
- อ.หันคา
- อ.เนินขาม
- อ.เมืองชัยนาท

จัดทำโดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7

สถานการณ์การผลิตในปี 2564 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรูปแบบการผลิตเป็นรูปแบบผลิตเชิงเดี่ยว มีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ในการผลิต ได้แก่ การจ้างแรงงาน ราคาปุ๋ย โรคระบาด น้ำท่วม เป็นต้น และการเก็บเกี่ยวผลผลิตส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทของเกษตรกร ปี 2564 พบว่า มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตสูงสองช่วงในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน และในเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน รายละเอียดตามตารางที่ 2

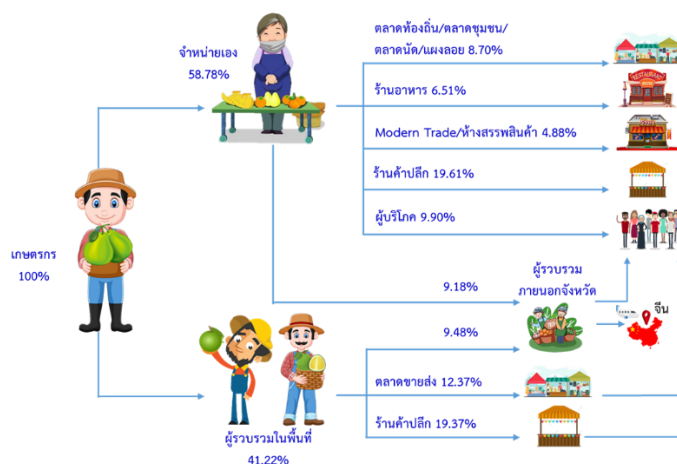
ตารางที่ 2 ร้อยละการเก็บเกี่ยวผลผลิตส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทของเกษตรกร ปี 2564

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
ร้อยละ	10.38	15.06	15.81	15.69	2.38	1.50	1.53	8.41	9.44	5.25	7.30	7.25	100

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ด้านการตลาด

วิธีการตลาดส้มโอขาวแตงกวาชัณษาท เป็นการแสดงการกระจายผลผลิตส้มโอขาวแตงกวาชัณษาท ลักษณะการจำหน่ายจะเป็นในรูปแบบผลสด โดยเกษตรกรจำหน่ายเองคิดเป็นร้อยละ 58.78 จำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ จำหน่ายให้ตลาดท้องถิ่น/ตลาดชุมชน/ตลาดนัด/แผงลอย ร้อยละ 8.70 จำหน่ายให้ร้านอาหารร้อยละ 6.51 จำหน่ายให้ร้าน Modern Trade/ห้างสรรพสินค้าร้อยละ 4.88 จำหน่ายให้ร้านค้าปลีกร้อยละ 19.61 จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรงร้อยละ 9.90 และจำหน่ายให้ผู้รวบรวมภายนอกจังหวัดร้อยละ 9.18 ที่เหลืออีกร้อยละ 41.22 เกษตรกรส่งให้ผู้รวบรวมในพื้นที่ ผู้รวบรวมในพื้นที่จะจำหน่ายให้ผู้รวบรวมภายนอกจังหวัดร้อยละ 9.48 โดยผู้รวบรวมภายนอกจังหวัดจะส่งออกไปยังประเทศจีน และผู้บริโภคโดยตรง จำหน่ายให้ตลาดชายส่งร้อยละ 12.37 จำหน่ายให้ร้านค้าปลีกร้อยละ 19.37 เพื่อส่งต่อไปยังผู้บริโภคโดยตรง สำหรับราคาขายส่งที่หน้าสวน อยู่ที่ 30 - 50 บาทต่อกิโลกรัม ราคาซื้อขายถูกหรือแพงจะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและตลาดด้วยรายละเอียดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วิธีตลาดส้มโอขาวแตงกวาชัณษาท

จากการสำรวจปริมาณความต้องการรับซื้อส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทของผู้ประกอบการ พบว่า ผลส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทคุณภาพมีราคาขายส่งเฉลี่ย 39 บาทต่อกิโลกรัม ปริมาณความต้องการรับซื้อเฉลี่ย สูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์และเดือนมีนาคมคิดเป็นร้อยละ 11 รองลงมารับซื้อเฉลี่ยในเดือนกันยายน คิดเป็น ร้อยละ 10 รับซื้อเฉลี่ยในเดือนมกราคม เมษายน และสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 9 รับซื้อเฉลี่ยในเดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 8 รับซื้อเฉลี่ยในเดือนกรกฎาคม คิดเป็นร้อยละ 6 รับซื้อเฉลี่ย ในเดือนพฤษภาคม และมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.3 ร้อยละของปริมาณความต้องการรับซื้อส้มโอขาวแตงกวาชัณษาทของผู้ประกอบการ ปี 2564

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
ร้อยละ	9.00	11.00	11.00	9.00	5.50	5.50	6.00	9.00	10.00	8.00	8.00	8.00	100

ที่มา : จากการสำรวจ